

Kirjallinen kysymys KK 192/2018 vp

Johanna Karimäki vihr ym.

Kirjallinen kysymys työkyvyttömyyseläkkeen lineaarimallin käyttöönotosta

Eduskunnan puhemiehelle

Suomessa on noin 40 000 kehitysvammaista, joista työikäisiä on noin 25 000. Arvioiden mukaan vain 2 % työikäisistä kehitysvammaisista on palkkatyössä, vaikka noin 3 000 kehitysvammaista voisi työllistyä välittömästi palkkatyöhön oikeanlaisella tuella. Vammaisten työllistymisen tiellä olevia esteitä on syytä purkaa, jotta myös vammaisten työpanos saadaan maassamme käyttöön. Työ on väylä osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen sekä oman taloudellisen tilanteen parantamiseen.

Kehitysvammaiset nuoret johdatellaan eriytyneelle työkyvyttömyyseläkkeelle johtavaan tukijärjestelmään jo lapsilisän loppuessa 17-vuotiaana ennen kuin on voinut edes näyttää työkykyään. Suuri osa kehitysvammaisista on siis työkyvyttömyyseläkkeellä ja haluaisi työskennellä osa-aikaisesti. Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva saa ansaita 737,45 euroa kuukaudessa. Jos palkka on suurempi, eläkettä ei makseta. Jotta työnteko on kehitysvammaiselle kannattavaa, hänen tulee ansaita alle 737,45 euroa tai yli 1 700 euroa kuukaudessa. Tämä on merkittävä kannustinloukku. Työn ja eläkkeen yhteensovittamisen tulisi olla nykyistä helpompaa. Työnteon tulee aina olla kannattavaa, oli kyse sitten koko- tai osa-aikaisesta työstä.

Täysi työkyvyttömyyseläke ei välttämättä tarkoita täyttä työkyvyttömyyttä. Kehitysvammaisten työkyvyttömyyseläke perustuu lähes aina pelkästään kehitysvammadiagnoosiin, ei siihen, että työkykyä olisi havainnoitu oikeissa työtehtävissä. Työkykyä tuleekin tarkastella aina suhteessa tiettyyn työtehtävään, joten erityisesti kehitysvammaisten kohdalla kyse on pikemminkin siitä, onko heitä tuettu riittävästi työelämään siirtymisessä ja onko heille etsitty soveltuva työtehtävä. Tutkimusten mukaan suurella osalla kehitysvammaisista nuorista on halua ja kykyä työskennellä työsuhteisessa työssä, mikäli työhön pääsyä ja työssä pysymistä tuetaan riittävästi ja löydetään kullekin soveltuva ja mahdollisesti räätälöity työtehtävä.

Vammaisten osallistuminen työelämään ja sitä kautta kohtuullisen toimeentulon hankkimiseen on huomattavasti muuta väestöä hankalampaa. Vammaisten huono taloudellinen tilanne heikentää entisestään heidän osallistumismahdollisuuksiaan. Täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien vammaisten taloudellisen tilanteen parantamiseksi kansaneläkkeen ansaintarajaa tulisi korottaa nykyisestä 737,45 eurosta, ja ansaintarajan jälkeen eläkkeen tulisi leikkautua lineaarisen mallin mukaisesti.

Kirjallinen kysymys KK 192/2018 vp

Kannustinloukkuja pohtinut työryhmä ehdotti raportissaan lineaarisen mallin käyttöönottoa osatyökyvyttömyyseläkkeeseen ja totesi täyden työkyvyttömyyseläkkeen osalta, että myös siinä "olisi hyvä ottaa käyttöön lineaarinen malli". Juuri täyden työkyvyttömyyseläkkeen osalta lineaarinen malli helpottaisi erityisesti kehitysvammaisten työllistymistä. Eläkkeen ja ansiotulojen joustava yhteensovittaminen helpottaisi myös muiden tällä hetkellä kannustinloukussa olevia ryhmien työllistymistä. Lineaarinen malli kannustaisi esimerkiksi nuorella iällä mielenterveysystistä täyden työkyvyttömyyseläkkeen saaneita kokeilemaan vaihteittain työelämään siirtymistä.

Koska kehitysvammaiset nuoret päätyvät tavallisesti työsuhteisen työn sijasta työtoimintaan, heille ei kerry ansiotuloja, joten heidän eläkkeensä koostuu pelkästään kansaneläkkeestä eli on käytännössä takuueläkkeen suuruinen. Täten heillä ei nykyisellään ole missään vaiheessa mahdollisuutta osatyökyvyttömyyseläkkeeseen, vaikka heillä olisi halu ja mahdollisuus tehdä töitä enemmän kuin täyden eläkkeen ansaintaraja sallii. Työryhmän ehdotus lineaarisen mallin soveltamisesta vain osatyökyvyttömyyseläkkeessä ei näin ollen koskisi heitä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus ottaa käyttöön lineaarisen mallin myös täydessä työkyvyttömyyseläkkeessä?

Helsingissä 17.5.2018

Johanna Karimäki vihr
Krista Mikkonen vihr
Olli-Poika Parviainen vihr
Hanna Halmeenpää vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Ville Niinistö vihr
Emma Kari vihr
Satu Hassi vihr
Heli Järvinen vihr